

M A S Z K O K

Írta HEGYI BÉLA

A különb ember

Pintér János állványozósegéd volt. Hatvan mellől, egy kis faluból járt Festre dolgozni. Tizedik éve, hogy minden hétfőn hajnali négykor kelt a vonat miatt. Hétközben munkásszálláson aludt, s pénteken este nyitotta rá az ajtót szelűtötte apjára. Csak akkor szólt, ha muszáj volt.

Brigádvezetőjét nagypofájú, de lógós embernek ismerte meg. Pintér elfordult, ha meglátta. Magában nem is tartotta embernek. Érezte, hogy ő különb, hiszen keményen megdolgozik a pénzéért. Azt azonban restellte volna bevalani, hogy annyi év után is, fél a magasban.

A legutóbbi nyáron a lágymányosi templom mellett tataroztak. Szörnyű hőség volt heteken át. Egyik délben, ebéd után már nem bírta tovább, letette a szekercét és leült a templom tövében az árnyékba. Egy ideig a templomkapun ki-bejárókat nézegette, aztán a feje nehézkesen előrebiccent, izzadt sapkája a két lába közé esett. Mikor felriadt, már fogyóban volt a délután. Szédelegve ugrott talpra. Ahogy a sapkájáért kapott, egy kétforintost talált benne. Csodálkozva nézett körül.

Másnap is a fal tövébe ült le pihenni. Sapkáját maga elé tette, fejét a falnak vetette, mintha aludnék. Csukott szemmel figyelt. Nemsokára kopott ruhájú férfi közeledett a lépcsőkön, vöröshajú kislányt vezetve. Mielőtt beléptek a templomba, a férfi megállt, kabátzsebébe nyúlt, kivett belőle valamit és a kislánynak adta. A kislány félénken Pintérhez osont, beleejtette a sapkába és visszaszaladt a férfhoz. Amint eltűntek a kapuban, Pintér óvatosan a sapkába sandított: három ötvenfilléres volt benne.

A brigádvezető aznap már úgy ordított vele a késésért, mint a kutyaival. Most ő is visszaordított neki, zsebében volt az ökle. Az öklében hat forint.

Két hét múlva lebontották az állványokat, Pintér János pedig kilépett a vállalattól. Orvosi papírt hozott, hogy megromlott az egyensúlyérzéke.

A környéken azóta már jól ismerik. Szerény, csendes és hálásan megköszön minden fillért. Otthon azt mondja, hogy egy üzletben kiszolgáló. Megjött a humora. Mostanában mindennap hazajár, de vasárnap is dolgozik. Ilyenkor van a legnagyobb forgalom a boltban.

A templomkapunál beljebb soha nem kívánczik, de tudja az összes ünnepeket és a nevezetesebb búcsúkat.

A múlt héten régi álma vált valóra. Motort vett.

Vaktükör

Kimaradt egy nap. Nem jött a postás. Most cél nélkül toporog a szobában, fejfájással küszködik.

Miért, miért?

A konzoltükör aranyvirágos keretében mintha Magdit látná. Övé volt a rádió, a kávéfőző, a lámpaernyő. A rekamién az a süppedés. A fotelokon.

Levelek tegnapról, tegnapelőtről, azelőtről...

Bemegy a fürdőszobába, kimos két zoknit, törülközőben kicsavarja, kiteríti. Fésülködik, kiritkult tonzurájára néhány fehér szálát húz. Közben kiszámítja, mennyi lesz a havi keresete. Négy év múlva nyugdíjazzák. Elég lesz-e a pénze, mire Magdi visszajön? Megigazítja a törülközőt, elhullott hajszálát kutat.

Fürdőköpenyét összehúzza magán. Kivesz egy könyvet. Stefan Zweig: Stuart Mária. Fordította, fordította, fordította...

Egy hét, mire ideérkezik. Elkallódott. Visszatartják a postán. Talán nincs rajta bélyeg. Vagy későn dobta be. Meg se írta.

Nővére tegnap ilyesmiket mondott: „Karcsikám, meg kell szoknod a gondolatot... reálishan kell látnod...” Nincs mit megszoknia. Magdi nyáron itt lesz, megígérte. Nem akar semmit megszokni. Ezt nem lehet megszokni.

Egyre türelmetlenebb a fejfájása. Turkál az előregedett tabletták között. A redőnyt ritkásra ereszti. Homlokán vizes zsebkendővel, fekszik.

„Magdi is nő... ismered a vérmérsékletét... reálishan kell látnod... uralj magadon. Kanada új világ, elkápráztatja... nem vagy már mai gyerek...”

Magdi visszajön. Vissza kell jönnie. Az Isten nem lehet ilyen kegyetlen. „Magdi fiatal hozzád... szoktasd magad a gondolathoz...”

El kellett volna vennie feleségül. Talán azzal visszatartotta volna.

Az erkély alatt autóbusz dübörög el, rázkódik az egész ház. Mind több az árnyék a szobában.

Stefán Mária... Honnan jutott eszébe ez a név? Talán valamelyik régi kalandja? Álmatlan éjszakája?

Be kéne rúgni ilyenkor. Ahogy azok a lumpenprolik szokták itt a sarkon...

Addig, míg nyugdíjba nem vonul, hallgat a bajairól mindenki előtt. Aztán már úgyis mindegy. Magdival elbujdosnak valamerre.

Miért, miért?

Betegnek érzi magát. Ideges.

Lassan megnyugszik.

Talán csak játszik vele? Elfelejtette? Nem hiheti.

Kicszerűl fejezől a vizesruhát. Negyedóra múlva egyenletesen szuszog.

A rózsafa sublódon ketyeg a vekker.

Őszi fénykép

Varsó óvárosa. Őszi napfény.

A bástya vörös téglafalán absztrakt képek kíváncsiskodnak: „Compositio I.”, „Compositio II.”, „Compositio III.”. Kettőn báméskodnak előttük.

— English? — kérdi tőlük egy gyöngéd hang. Nyurga, szakállas, rajongó szemű festő.

Rázzák a fejüket.

— Français?

Újabb fejrész.

— Aha... Deutsch?

— Náj. Magyar. Wegry.

A festő elfordítja fejét, tünődik, végigméri őket. Aztán szépen visszamegy a zsámolyához. Napozik. A két idegen tétovázik még és lassan eloldalog.

Most az óváros hídjáról autóbusz gördül le. Oldalát felvágják, amerikaiak ömlenek ki vastagon, körülnyúzgik a képeket.

— English? — s a festő meg egy zebraformájú nő már számolnak is kétszer tíz ujjon. Sokallanak, kevesellenek. Végül az egyik kép levándorol a falról, s a szalmakalapok és kesztyűk sorfala közt bevonul az autóbusz hasába. A falon üres hely, de marad a cédula: „Compositio II.”.

Az autóbusz tovahintázik. A festő a zsámoly mögül új képet vesz elő, s az elárvult cédula fölé akasztja.

Visszaül napozni.

Béni, birtokolni

— Ni, mennyi gesztenye! — kiált fel a kisfiú.

— Vigyázz, meg ne szúrd a kezed!

A kisfiú szedi a gesztenyét.

— Gyere, segíts! — hívja az apját.

Az apa szórakozottan odasétál. Lehajol ő is, kis ággal túrkál az avarban.

— Már tele van az egyik zsebem — örvendezik a kisfiú.

— Jól van, otthon megsütheted.

Behemót férfi közeledik feléjük, karján szatyrokkal. Nem tekint rájuk, azonnal munkához lát. Gyakorlottan hajigálja be szatyrába a gesztenyét.

— Már mindkét zsebem tele van — büszkélkedik a kisfiú.

Az apa már a sajátjába rakja. Közben a behemót férfira sandít: az se lát, se hall, csak tempósan hajolgat. Apa és fia hangtalanul keresgélnek, az avar haragosan szuszog körülöttük.

— Megszúrtam a kezem — mondja a kisfiú.

— Nem baj, szedd csak.

Megtöltik a kabátzsebeket. Bugyrot kötnek a zsebkendőkből. Az apának a guggolástól már elszibbadt a térde. A behemótnak azonban föl-lejár a keze, mint egy automatáé.

— Elég volt már — egyenesedik fel a kisfiú.

— Szedd tovább!

— De én már unom.

— Szedd! — morogja az apa. Repül az avar jobbra, balra.

A behemót félreteszi a degeszre tömött szatyrokat. Most zsákot bont szét és abba dobálja a gesztenyét, egyenletesen és sebesen, senkire sem nézve.

A kisfiú szípot: — Fáj a kezem.

Az apa szájonvágja: — Ne bőgj!

Lázasan töpreng, hová rakhatna még. Cipőfűzőjével beköti mindkettőjük nadrágja szarát és kabátujját. Lassan kitömődnek kövérre, a tömérdek gesztenye feszül a ruha alatt.

Az apa kapkod maga körül, már le se tud guggolni. A behemót már megtömte a zsákot, sőt, egy másodikat és egy harmadikat is. Úgy dolgozik, oly rettenetesen, hogy az apa félni kezd. Nincs hová raknia.

A kisfiú mozdulni sem tud: keze, lába szétterped, mint a kitömött babáknak. Áll, áll, tátott szájjal piheg.

— Nyeld le — parancsolja az apja.

A kisfiú pedig nagy szemekkel nyeli, nyeli, nyeli.

Most az apa veszi a szájába. Közben töpreng. Az jár a fejében: „Mit csináljak ezzel az emberrel?”

És lassan felemeli a botját.

Krokodil-klub

1968. július 14-én a rádióból értesültem, hogy a legutóbbi vizsgálatok szerint New York csatornáiban elszaporodtak a krokodilok. Az állatparát lakosok ugyanis a csatornába eresztik le lakásban dédelgetett, de túlságosan nagyra nőtt kedvenceiket. Súlyos pénzen szerzik be a krokodilpalántákat. Sokan közülük nem rendelkeznek megfelelő összeggel, ezért gyűjtenek rá, szájuktól vonják meg a falatot, hogy egy-két év múlva magukénak mondhassanak egy kis, 30–40 cm-es pikkelyes hátú, meredt szemű, sok apró foggal büszkén mosolygó állatbébit. Többnyire a fürdőszobában vagy a konyhában tartják őket, de vannak olyan házak is, ahol a család tagjai, sőt a vendégek közé eresztik, s előttük becézgetik, etetik. Egyesek az ágyukat is megosztják velük éjszaka. A

krokodilok a kövezeten hűsölnek, úszkálnak a számukra készített meleg fürdővizben, szundítanak a kályha tövében, majd sétára indulnak a lakásban meg a kertben. Nem fél tőlük senki, hiszen ma már sokan tartanak otthon krokodilt. Többen, mint gondolnánk. Ha valakit vendégségbe hívnak, az lélekben felkészülve tesz eleget neki, s nagyon örül, ha látja, hogy a kis kedvenc mekkorát nőtt legutóbbi látogatása óta. A házigazda pedig büszkén mesél róla és arra biztatja ismerőseit, hogy ők is vegyenek egyet, mert a krokodil okos, jól idomítható, egzotikus állat, az ember barátja. Csupán a gyerekek, akik még nem láttak düllelt szemű krokodilt, riadoznak, de később ők is megbarátkoznak vele.

Egy csak a baj: a krokodilok nőnek. Alig néhány év alatt teljesen kifejlődnek olyannyira, hogy hosszúságuk eléri a több métert, súlyuk a több mázsát. Gazdáik ekkor már nem tarthatják tovább a lakásban. Elpusztítani azonban sajnálják, hiszen nagyon megszerették. Egyébként is gondot okozna a hatalmas állatok tetemének elszállítás. Amikor tehát a krokodil jelenléte kezd terheissé válni, a család sűrű krokodilkönyveket hullatva vesz búcsút tőle, majd gyöngéden a csatornába csúsztatja. Mind ez ideig titokban azt remélték, hogy az állatok etetés és tiszta víz híján rövidesen kimúlnak. Annál kínosabb most az állatbarátok meglepetése, mivel nyilvánvaló: a krokodilok nemhogy elpusztulnának, inkább híznak és szaporodnak a város alatti végtelen járatokban.

Néhány amerikai félhivatalos lap tudni véli, hogy a közelmúltban illegális nemzetközi szekta alakult, amely a krokodilpártolók közül verbuválja tagjait: arra igyekszik rávenni őket, hogy csecsemőket áldozzanak fel a krokodilokért. A szekta főpapjai arra hivatkoznak, hogy egyes ókori vallások ugyanezt tették, szent állatnak tartva a krokodilokat. Természetesen nem egészséges gyerekeket áldoznának fel, csak nyomorékon vagy betegen születetteket. A tagok nem szívesen hajlanak a felhívásra, hiszen még csekély a számuk, gyermekből viszont sokra volna szükség. S különben is, a titkos társaságon kívüli intézmények a városban bőven juttatnak le élő és holt csecsemőket a csatornahálózatba.

A krokodil ragaszkodó állat. Nehezen viseli el a helyváltogatást, gazdától való elszakítottaságát. Minden erejével azon van, hogy előbb-utóbb visszajusson az általa megszokott környezetbe. Ezért egyes kerületekben már ki-kitörtek a csatornából, sikerült a folyókba jutniuk, s a rakparti lépcsőkhöz át az utcákra is felbotorkáltak a gyalogosok közt általános pánikot, a közlekedésben zűrzavart okozva. A probléma súlyosabb, mint gondolnánk. A napokban — ha hinni lehet a hírügynökségek jelentéseinek — a krokodilok valósággal eltörték az Y. kerület csatornáinak fővezetékeit. A szennyvíz kiöntött a kanálisrácsokon, elárasztotta az utcákat és a pincéket, sőt, visszanyomult a lefolyó vezetéseken át a lakásokba is. Sajnálatos módon, az újságok nem foglalkoztak a jelenségek igazi okaival, mintha félnének feltárni a valóságot. Pedig ijesztő jövőnek nézhetünk elébe. A szakemberek tudni vélik, hogy néhány éven belül — figyelembe véve a krokodilok szaporaságát — szétfeszíthetik a vezetéseket a főútvonalak alatt, megrepesztve az úttest burkolatát és megsüllyesztve a házfalakat.

Csatornák ugyanis mindenütt vannak, amerre manapság utakat építenek. Krokodilok is. Csak szólítani kell őket.

A koncert

Reggel ismét megnézte a műsort. Este Beethoven hegedűversenyét játsszák, Yehudi Menuhin hegedül.

Már az éjszaka elővette a reumája, emiatt sántított kissé. Szokása szerint megnyomkodta, bár tudta, hogy ez mit sem használ. Beágyazott, kisépért, gondosabban, mint szokott. Letörölte a port, nagyokat roppant a karja, mikor felnyúj-

tózkodott a szekrények tetejére. Ezután leloholt vásárolni. Az egyik kirakatüvegben vette csak észre, hogy elfelejtett fésűlködni.

Tíz órakor felkészítette az ebédet. A postás, mint máskor, beszélgetni akart vele, de ő sietve becsukta az ajtót előtte. Kisúrolta a fürdőkádat, a mosdót, beáztatott a hólnapi nagymosásra.

Déltájban telefonhoz hívták: „Nincs kedvetek átjönni vacsora után?” Szabadkozott, hogy már más programjuk van. Ebéd előtt összeírta a kiadásokat. Négy falatot evett az ajtónak dőlve, fél csésze teával.

Nem sokkal azután, hogy a vacsorakészítéshez fogott, megjöttek a gyerekei az iskolából. Terített és megetette őket. Most nem ült le közéjük. Seb-tében a markába söpörte a morzsát az asztalról és visszaszaladt a konyhába. Húst vert ki, krumplit hámozott. Lihegett és kivörösödött, mire áttörte. A fia csodálkozott, hogy ma milyen fürge, nem dől le pihenni délután.

Fél hat után öt perccel a férje is hazaérkezett. Ingerült volt és hallgatatag. Csak akkor oldódott meg a nyelve, mikor elébe tette az uzsonnát. Míg a férfi evett, a szék sarkára ült és hallgatta.

Hét órakor úgy érezte, beszakad a háta. A vasalt holmit elrakta, a zsebkendőket, szalvétákat a lányának hagyta hajtogatni. Nekiült foltozni és a fia nadrágjára új koptatót varrni.

Nyolc óra előtt vacsoráztak. Alig tudott enni. Nem mosogatott, nem volt már ideje. Kétszer is besietett a szobába úgy, hogy aztán középen toporgott, mert elfelejtette, mit akart. A gyerekeket aludni küldte. Átöltözött kedvenc selyemruhájába, bekölnizte magát, harisnyát húzott és leoltotta a villanyt. Csak az olvasólámpát hagyta égve. Bekapcsolta a rádiót, körülnézett, nem látja e senki: ekkor újból megnézte a műsort. Cigaretta készített oda magának, hamutartót és öngyújtót. Míg az előző műsor vége ment, bevett egy fájdalomcsillapítót. Papucsba bújt és a fotelben kényelmesen elhelyezkedett. Rágyújtott.

Pontosan húsz óra harmincöt perc volt. Kapcsolták a Zeneakadémiát. Néhány suttagó szó után hatalmas, majd lassan szétmorzsálódó taps, végül teljes csend. Fojtott köhécselések. A messzeségben óriási csillár, frakkok, kottaállványok, villogó réztetek. Megszólalt a hegedűverseny zenekari bevezetője. A varázsszem, mint egy méléző zöld lepke, finoman széttárta árnyékszárnyait. Cigarettajának füstje körülfolyta a lámpát és felkúszott a megnyúlt mennyezet felé.

Csak éjjel után ébredt fel, a műsorzárás utáni süket csöndre. Szája már teljesen kiszáradt. Ruhája tele hamuval.

Metamorfózis

Belenyomja ujjait a puha fövénybe, melyet fémfehérre fest a holdvilág. Belenyomja ujjait. Ujjak csokra valamennyi lábnyom. Mind a négy lábának ott-hagyja nyomát. S a nyomok kettős sorban vonulnak a fémfehér színű fövényen.

Rettenetes józan a holdfény. De irgalmatlan, mint az ember; egyszerűen: igazságos. Az ég fekete. A hangot a levegőréteg szétpermetezte, ide csupán a csend szállt le.

Csak ő maradt a fövényen. Négy lábának, négy csodás prémpuha talpának nyomai kettős sorban vezetnek a fémfehér fövényen a messzeségbe. Messzebb egyre gyérül a fény, s a láthatárig el sem jut a hold világa. Ott már csak sejteni lehet a mancsok nyomait.

Végigment a süppedő fövényen. Csak sejteni lehet, merre, hová. A távolban talán nagy tó terül el, — esetleg a tenger. Tenger, ide-odalöködő sós vízzel, sziklátlanul, egyenletes, a legősibbnek tűnő partokkal. Bizonyára a tenger, hiszen Scarlatti csakis a tenger felé vehette útját.

Most pedig valahol tenger és hold határán, sötétben és némaságban fülel.